

É-D-i, más részük, szintén párhuzamosan, K-Ny-i irányú volt. Az egymást metsző, összesen 14 db ároknál kiágazásokat is megfigyeltünk. Az árkok nagy része sekély volt (30 cm) U keresztmetszettel, két esetben pedig (a felület K-i és Ny-i végében) mélyebb (80 cm–1 m) V keresztmetszetű volt. Az árokbetöltésekből nagyon kevés római kori és őskori kerámiatöredék származik, illetve bronz fibuladarab. Az árkok elhelyezkedése, mélysége arra utal, hogy a római korban ez esetleg egy mezőgazdasági művelés alatt álló terület volt, így ezek szántásnyomok, vízelvezető árkok lehetnek. 2002-ben a DNy-i irányban szomszédos telken (hrsz.: 19905/11) hasonló irányítású árkokat figyeltünk meg, sajnos már csak metszetben. A geodéziai felmérések összevetése után lehetőség lesz a jelenségek pontosabb értelmezésére. Az sem zárható ki, hogy a közelben Zsidi Paula által feltárt, úgynevezett Kaszásdűlő–Csikós utcai villagazdasághoz tartozó földterületről van szó.

4. Az árkok rétege alatt a környéken már több helyen regisztrált fehérmurvás szint következett, amelynek felszínéről cölöplyukak mélyültek az alatta húzódó narancssárga, sóderes szintbe. Ezek, az itt rendszert nem mutató cölöphelyek talán a kb. 100 m-re D felé, a Bojtár utca 34. szám alatt előkerült késő bronzkori telep ÉNy-i részéhez tartozhattak.

5. Ezt a már említett narancssárga sóderes, kőporos rétegsor követi, amelyben régészeti jelenségek már nem voltak, a geológiai meghatározás szerint pleisztocén törmelékrétegről van szó.

T. LÁNG ORSOLYA

78. Budapest, III. Hajógyár-sziget

2003. április 7–9. között szárazföldi és víz alatti kutatásra került sor az öbölben, amelynek az volt a célja, hogy az öbölbe tervezett vízisípálya létesítése előtt az ottani régészeti leletek helyzetét felderítsük.

A szárazföldi kutatás során megvizsgáltuk a tervezett vízisípálya tartószerkezetének azon pontjait, amelyek a vízpartra esnek. A feltárás során sem régészeti objektum, sem leletanyag nem került elő.

2000-ben már az öböl Ny-i partján, szokatlanul alacsony vízállásnál sikerült mintegy 120 facölöpöt felmérni. Az akkor vett dendrokronológiai minta alapján a cölöprendszer – vagy legalább annak egy részét – római korinak tételeztük fel. A most végzett víz alatti kutatás célja a kelezés megerősítése, pontosítása és a létesítmény kiterjedésének, rendeltetésének vizsgálata.

A kutatások eredménye alapján az öböl Ny-i partján és a meder Ny-i felében római kori cölöprendszer húzódik, amely az ott lévő helytartói palota előtti kikötő részét képezhette.

A lelőhely 230 m hosszán és 20 m szélességben húzódik a Ny-i part mentén. A régészeti objektumok megjelenésének K-i határa a szerelőcsarnoktól 125 m-ig nyúlik. A legmagasabban megmaradt cölöp tetejének szintadata 98,6 mAf.

A víz alatti felderítés során átfésültük a pálya teljes területén a medret. Megállapítottuk, hogy a golfpálya kerítésétől É-ra nem észlelhető régészeti lelőhely. A mederben megtaláltuk a sólyapálya maradványait. A palota főépületének K-Ny-i falainak meghosszabbításában vízszugárral 30 cm mély szondát nyitottunk, a falak folytatása nem került elő. Valószínűleg ebben a térségben a maradványok vagy elpusztultak, vagy alsó részük a feltöltés alatt lehet. A K-i part előtti mederszakaszban sem találtunk építményt, leletet. Ez alapján valószínűsíthető, hogy a római kori víz alatti lelőhely a Ny-i parthoz, vagyis a palota előtti szakaszhoz kapcsolódik, nincs folytatása a túlsó parton. A vizsgált terület D-i részén, ahol a Ny-i part öblösödése, majd beton támfal következik, szintén nem észleltünk régészeti jelenséget. Valószínűleg az építkezések, kotrások itt is elpusztítottak mindent.

A továbbiakban geodéziailag bemértük a víz alatt húzódó cölöpöket. Megállapítottuk, hogy a cölöpsorok mintegy 15 m hosszúak és gyakran nagy kövekkel együtt találhatóak. Két szondát nyitottunk annak megállapítására, hogy milyen összefüggés van a kövek és a cölöpök között, illetve milyen volt a konstrukciók belső szerkezete. Az első szondát a lelőhely D-i végénél nyitottuk, a parttól mintegy 15 m-re, ahol a mederben derékszögben megtörő kővonulat volt érzékelhető. A szondától 6–8 m-re D-re jó állapotban megmaradt téglalap keresztmetszetű cölöpöt emeltünk ki. A Grynaeus András által Kr. u. 3–4. századra keltezett, azonos jellegzetességeket mutató cölöp is ebből a térségből származik. Az üledék felső rétegét nagy nyomású vízszugárral eltávolítottuk. A szonda Ny-i oldalán egy vízszintesen lefektetett, téglalap keresztmetszetű gerenda volt megfigyelhető, hossza 2,1 m. Végeinél kétoldalt egy-egy szögletes keresztmetszetű cölöp volt megfigyelhető. A gerendán egy homokóra alakú csapolást is találtunk. Ettől K-re és Ny-ra nagy köveket találtunk. A köves felületnek jól kivethető volt az É-i és a D-i határa, az ÉK-i sarok köve eredeti helyén maradt. A DK-i sarkot sóder borította. Mivel a 2×2 m-es tömb körvonalai így is jól látszottak, nem mélyítettük tovább a szondát. Másik szondánkat a D-ről 6-diknak elnevezett cölöpsor szárazföldi végénél nyitottuk. Itt a gyökerek eltávolítása után az iszapot vízszugárral lemostuk. A cölöpsorok közötti sávban itt is megfigyeltük a nagy köveket a szárazföldön és a vízben egyaránt. Grynaeus András mintát vett a cölöpökből. A faanyag meghatározása során a helyszínen kiderült, hogy vegyesen találhatóak tölgy- és fenyőcölöpök.

Megállapítható, hogy a kövek és a cölöpök azonos építményhez tartoztak. Ez a konstrukció a partra merőlegesen húzódott. Megtaláltuk külső végét, amelyhez É-D-i irányban nem kapcsolódott építmény, a cölöpsorok végei tehát szabadon álltak. A cölöpök és gerendák segítségével 2×2 m-es blokkok sorát hozták létre. Ez a technika hasonlít a Kunszigetnél megfigyelt opus lateritium rakpartszaluzás által létrejött 1,6 m széles blokkjaihoz, valamint a londoni római rakpart gerendaszerkezeteihez. A sóderes borítás arra utalhat, hogy a pusz-

tulás után folyami hordalék rakódott a maradványokra, ami azért fontos, mert ez csak a Duna-ág lezárása előtt volt lehetséges. Valószínűsítjük, hogy római kori kikötői építményeket találtunk.

NÉMETH MARGIT – KIRCHHOF ANITA –
TÓTH JÁNOS ATTILA

79. Budapest, III. Harsánylejtő

Ró

2004. február 6-án helyszíni szemle során érintettük a Harsánylejtő nyugati részét (hrsz.: 20656/6), amelynek északi oldala szántóföld. A területtől északnyugatra 1996-ban Zsidi Paula a Kr. u. 2. század elejére keltezhető falusias telep részletét, illetve egy fa-föld konstrukciós monumentális építményt tárt fel.⁵

A jelenleg is mezőgazdasági művelés alatt álló területén 2001 júniusában egy bejárás alkalmával Zsidi Paula és Lassányi Gábor köves foltokat és falnyomokat észlelt a friss szántásban.⁶ Az ideai szemle során ugyanitt (Harsánylejtő 28. hrsz.: 20156 a telekkel észak felől szemben, a szántó hrsz-a: 20656/6) ismét megfigyeltük a köves foltokat, illetve római kori házikerámiát és építési töredékeket (tubus- és tegulatöredékek) gyűjtöttünk.

A két szemle során megfigyelt jelenségek a vizsgált szántórészen római kori épületmaradványokra utalnak.

Munkatársak: Gyuricza Anna, Havas Zoltán.

T. LÁNG ORSOLYA

80. Budapest, III. Hunor utca 56–58.

Ró

A régi textilfestő gyár szomszédságában lévő telek területén épülő három tömbből álló házcsoporthoz kivitelezése előtt próbaásatást végeztünk. Az Árpád-forrás, a Vörösvári út és a Bécsi út által határolt háromszögben lévő lelőhelyet az újkori térképek vizes rétként jelölték. A kutatással arra szeretnénk volna választ kapni, hogy a korábbi időszakokban milyen jellegű hasznosítás nyomai mutatkoznak, esetleg vannak-e településnyomok. Az ásatás eredményei és a munkánkat kiegészítő geopedagógiai vizsgálatok (dr. Mindszenty Andrea, Horváth Zoltán, Krolopp Endre, ELTE) alapján kiderült, hogy a források a római korban befoglalt források vizét mesterséges úton vezették a Dunába. Ezáltal feltöltődtek a források környezetében kialakult tavacsok. A telek területén húzódó egyik ilyen tó mésztufa feneke felett kő- és téglatörmelék, humuszos rétegből római kori szórvány anyag került elő. Az ásatási terület K-i részén az újkori beásások között néhány sekély, római korra keltezett beásást bontottunk ki.

TÓTH ANIKÓ – KÁRPÁTI ZOLTÁN

81. Budapest, III. Huszti út

Ró

A BTM Aquincumi Múzeuma 2003. július 9–28. között végezte el a terület (hrsz.: 18910/109) szondázó jellegű régészeti feltárását. A régészetiileg védett telken lakóparkot kívánnak építeni.

Pető Mária 1977 és 1980 közötti ásatási eredményei alapján egyértelművé vált, hogy a polgár város D-i városfalán kívül is számolni kell beépítéssel, a leletanyag alapján zömében a Kr. u. 2. század végétől–3. század elejétől.

A területre akkor 80 cm feltöltés került, egyben régészeti védelem alá helyezték. A telket most lakópark építése céljából vásárolták meg, ide összefüggő teremgarázsos épület kerül. A feltárás módját és méreteit nagymértékben befolyásolták a meglévő betonlapok, amelyek – egy szondaárok tanúsága szerint – kb. 2,4 m mélyre mennek le, megbolygatva az antik kultúrréteget, illetve megszegve ezzel az eredetileg 80 cm-ben meghatározott alapozási mélységet.

É–D-i (5×29 m), K–Ny-i (5×22,8 m) árkunkban ugyanazt a rétegsort tapasztaltuk.

1. A jelenlegi terepszint alatt kb. 80 cm vastag újkori feltöltés, amely az 1970-es évek végén került a területre.

2. Ez alatt – szintén újkori – sárgásbarna agyagos szint következik, felületén barázda, vagy keréknyomokkal. Ez a Kaszásdűlői lakótelep felépülését megelőzően kis családi házas, mezőgazdasági művelés alatt álló terület volt. Pető M. még erről a szintről kezdte feltárásait 1977–1980 között.

3. Alatta mindkét felületen közép barna színű agyagos szint következik, amelyből már római leletanyag (kerámia, terra sigillata darabok, vastöredékek) került elő, de vaspatkók jelenléte későbbi használatra utal.

4. Ez alatt mindkét árokban közel 40–50 cm vastag, római leletanyagot tartalmazó szürkésfekete, épülettörmelék szint következett. Pontosabb korhatározása csak a leletanyag kiértékelése után lehetséges. A réteg vízszintes felszíne planírozásra utal. A „B” felületen, annak Ny-i végénél ezt a réteget vágta egy deszkabéltű kút, amelyből vastöredék és egy nagyobb textilmaradvány került elő. Faanyagát jelenleg vizsgáljuk. Kora így még bizonytalan, de valószínűleg nem római kori. A kút felső részét korábbi tereprendezéskor elpusztíthatták, ezért jelentkezett csak ebben a rétegben.

5. Ezen réteg alatt egy feketésbarna, római kori réteg következett. A szintből – összefüggés és objektumok nélkül – nagy mennyiségű római kerámiatöredék, építési törmelék, ember- és állatcsontdarab, üvegtöredék került elő. A réteg tetején, az „A” felület D-i és a „B” felület K-i végében többszörösen megújított, fehér murvás járószint-részletek, épületomladékok és egy vörös sávós festésű freskötöredék elplanírozott (esetleg később szétszántott) épületmaradványokra utal. A rétegből előkerült – és egyelőre későbbinek tűnő – patkók jelenléte magyarázhatja a római objektumok pusztulását (mezőgazdasági művelés).

5 ZSIDI P.: Az aquincumi municipium territóriumán végzett kutatások. Aquincumi Füzetek 3, 1997 (1996) 58–65.

6 LASSÁNYI G.: Lelőhely-bejárások és régészeti örökségünk védelme. Aquincumi Füzetek 8, 2002. 150–154.